

VERSPREIDINGSONDERZOEK REPTIELEN

Inhaalslagen 2005-2007

De inhaalslagen van 2005, 2006 en 2007 hebben dankzij de vele waarnemers een berg aan gegevens opgeleverd. De laatste resultaten van al die veldbezoeken zijn neergelegd in het –juist van de pers gekomen- Eindrapport Inhaalslag

Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2007. Alle deelnemers aan dit project zullen binnenkort een exemplaar ontvangen.

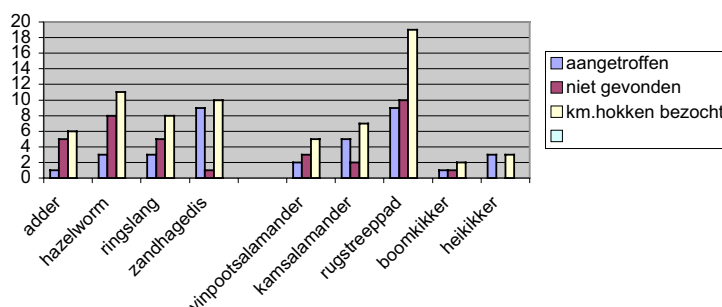
Toch zijn er nog veel plekken waarvan we nauwkeuriger willen weten welke soorten er voorkomen. De overheid streeft er naar om in 2012 van een aantal soorten het verspreidingsbeeld goed in kaart te hebben. Zoals toegelicht in de vorige Nieuwsbrief (nr. 41, voorjaar 2008), richt RAVON zich de komende jaren vooral op het verfijnen van het verspreidingsbeeld van de drie slangensoorten, de hazelworm en de zandhagedis. De te verzamelen data zullen de onderbouwing vormen voor een betere soortbescherming bij planologische ontwikkelingen of voor het aanscherpen van het overheidsbeleid ten aanzien van die soorten.

Voor reptielen bieden augustus en september nog volop gelegenheid waarnemingen te doen.

Voortgang 2008 - kilometerhokken bekijken en bezoeken – soorten zoeken

De kilometerhokken waarover het gaat, zijn in kaart gebracht en voor iedereen –per soort en per regio- in te zien op de pagina van het verspreidingsonderzoek. Aan de kleurnuance (blauw) van de hokken is te zien of die plek topprioriteit heeft, hoge of normale prioriteit. Door het aanklikken van een zo'n hok komt er een topografisch kaartje in beeld, en de informatie of er in dat betreffende hok ook nog naar een andere soort gezocht moet worden. Degene die het hok wil gaan afzoeken, kan doorklikken om een formulier te downloaden, met daarop het kaartje van het hok naar keuze. Na afloop van het veldbezoek kun je via ditzelfde formulier digitaal of op papier doorgeven of de soort gevonden is en hoe lang er gezocht is. De waarnemingen zelf –ook van andere soorten- kunnen dan via www.telmee.nl doorgegeven worden. Als de doelsoort is aangetroffen en doorgegeven, wordt het betreffende hokje groen. Is de soort niet

gevonden, dan blijft het hokje blauw en kan een herhaald bezoek gebracht worden, door dezelfde waarnemer of door iemand anders.

Een tussenstand in het verspreidingsonderzoek per 29 juli 2008.

Aantal bezochte kilometerhokken en de mate waarin de soort wel of niet werden gevonden.

Nooit voor niets het veld in! Ook nulwaarnemingen zijn waarnemingen!

Een bezoek is nooit voor niets, ook als je de soort niet hebt aangetroffen. Ook dan is het belangrijk om door te geven dat je het hok bezocht hebt en hoe lang je naar een soort gezocht hebt. Op deze wijze worden nulwaarnemingen verzameld. Op basis van een aantal criteria (zie Eindrapport 2007) kan zo bepaald worden of een bepaalde plek nog (potentieel) leefgebied vormt voor een of meerdere soorten. Of dat het niet meer nodig is om daar nog tijd en moeite in te steken.

Voor de herpeto-atlas Noord-Holland het veld in

Het RAVON hemelvaartweekend (30 april tot 4 mei) vond dit jaar plaats in Noord-Holland. Verblijfslocatie was Het Gooi, waar in de directe omgeving een flink aantal soorten 'gescoord' kon worden, die elders in de provincie niet te verwachten waren (zoals de hazelworm). Zo konden ook de minder ervaren deelnemers kennis maken met verschillende soorten. Het werd een zonovergoten weekend, waarin overdag en 's avonds veel gebieden werden verkend. Er werden tijdens dit weekend veel gegevens verzameld (vooral van amfibieën). Deze worden binnenkort verwerkt in de provinciale atlas amfibieën en reptielen in Noord-Holland, die RAVON in

voorbereiding heeft in samenwerking met Landschap Noord-Holland. RAVON-ners uit Noord-Holland en aangrenzende regio's worden bij dezen van harte uitgenodigd dit en volgend jaar zoveel mogelijk waarnemingen door te geven, zodat deze nog in de provinciale atlas kunnen worden verwerkt. Het gaat dan zeker niet alleen om de bijzondere soorten; ook waarnemingen van hele gewone soorten zijn zeer welkom!

Portretfoto van een ringslang. (Foto Arnold van Rijsewijk)

WEEKEINDEN EN EXCURSIES

Excursies 2008

Nog op de rol: mooie reptielenexcursies!

Er staan nog enkele excursies op de rol die vooral op reptielen gericht zijn. Deze vinden plaats in gebieden die normaal niet toegankelijk zijn: Kroondomein Het Loo (2 excursies), Vliegveld Terlet en Rozendaalse Veld. Het zijn terreinen waar een rijke reptielenoogst verwacht mag worden! Kijk voor meer informatie en aanmelding: op de RAVON website (→ Activiteiten → programma

---

EXCURSIEVERSLAGEN door deelnemers

Paringsrituelen

Tekst en foto's Ineke Schaars

Voyeurisme is in het algemeen een mannenaangelegenheid waar vrouwen weinig heil in zien. Dat gluren echter heel belonend kan zijn, ondervond Ineke Schaars. Al eerder bekeek ze met veel geduld vrouwtjes zandhagedis tijdens het eieren leggen. In hetzelfde gebied kon ze nu paringen observeren, met verrassende gebeurtenissen. Bij paringen van zandhagedissen maken de vrouwen de dienst uit. Voor het doorgeven van

de genen geven zij duidelijk de voorkeur aan grotere en oudere hagedismannen!

In de buurt van mijn teltraject in Montferland loopt een mooi zandweggetje met aan de ene kant bomen en aan de andere kant weilanden. Halverwege is een open stukje in het bos met een grasveld. Hiervoor liggen twee kleine, met elkaar verbonden heuveltjes. Voor het gemak noem ik ze H1 en H2. Hier had ik dit voorjaar het geluk verschillende paringen van de zandhagedissen te kunnen observeren.

Op H1 zitten twee vrouwtjes en één zit er op H2. In het hele gebiedje zitten twee mannetjes. De ene man is iets groter dan de ander. Eind april ging ik kijken of er al iets te zien zou zijn en op H1 zag ik het grote mannetje en een vrouwtje in de zon liggen. Op H2 zag ik alleen een vrouwtje. Ze waren nog niet zo lang uit hun winterslaap. Op H2 voegde zich het kleine mannetje bij het vrouwtje. Hij wilde met haar paren, maar het vrouwtje wilde hem niet en beet flink van zich af. Na een tijdlang het bij haar geprobeerd te hebben, liet hij haar tenslotte met rust. Op H1 lagen het grote mannetje en het vrouwtje heerlijk samen te zonnen; verder was er niet veel actie. De volgende dag probeerde op H2 het kleinere mannetje weer met het vrouwtje te paren. Nu paarde ze wel met hem, maar

Foto 1. Vrouwtje duwt mannetje weg. Op de cloaca van het mannetje is het spermapakketje te zien.